

Spletno vrstniško nasilje

Rok Rus, Igor Bernik

Namen in cilj prispevka

Namen prispevka je predstaviti spletno nasilje med mladostniki in mladostnicami, ki se vsakodnevno srečujejo z uporabo spleta in spletnih socialnih omrežij.

Metodologija

Prispevek je pregledni in teoretični. Temelji na dostopnih virih o obravnavani problematiki.

Ugotovitve

Nasilje se dogaja konstantno in vključuje neravnovesje moči oz zlorabo moči povzročitelja nasilja nad žrtvijo. Danes poleg poznanih oblik psihičnega, fizičnega in ekonomskega nasilja, ne moremo mimo spletnega nasilja, kot produkta informacijske dobe. Spletno nasilje je realnost našega časa, zato moramo biti na to obliko nasilja pozorni in jo preprečevati, saj je to naša družbena odgovornost.

Mladostniško nasilje v kibernetnem prostoru vključuje pošiljanje nesramnih, vulgarnih ali grozljivih sporočil ali slik. Lahko se objavljalo občutljive informacije o drugi osebi, pretvarjanje oz. kraja identitete z namenom, da osebo osramotiš in ji škodiš. Mladostniki in mladostnice lahko izvajajo nasilje preko elektronske pošte, messengerja, SMS in MMS sporočil, spletnih strani, blogov, klepetalnic in drugih informacijsko komunikacijskih tehnologij.

Izvirnost

Prispevek predstavlja relativno novo področje nasilja-spletno nasilje in ga obravnava skozi prizmo mladostnikov in mladostnic. Spletno nasilje ima prav tako negativne posledice, kot jih imajo ostale oblike nasilja. Tega dejstva ne smemo zanemariti, pozorni moramo biti na to vrsto nasilja ter ga preprečevati.

Ključne besede: splet, nasilje, mladostniki

1 Uvod

Nasilje je družbeni problem in ne problem posameznika ali posameznice, kakor je to veljalo ne dolgo nazaj. Za reševanje problema je odgovorna družba s svojimi institucijami. V družbi je potrebno o nasilju govoriti, nanj opozarjati in ga preprečevati. V nadaljevanju bomo posvetili pozornost spletnemu vrstniškemu nasilju, ki z razvojem tehnologije postaja vedno bolj aktualno. Pomembno je, da se o tej obliki nasilja govori, informira in izobražuje.

Društvo za nenasilno komunikacijo (2010a) je nasilje opredelilo kot »način, s katerim si povzročitelj skuša v odnosu zagotoviti moč in nadzor nad žrtvijo in uresničiti svoje interese. Nasilje vedno izhaja iz neravnovesja moči med dvema osebama oziroma skupinama ljudi. Povzročitelj/ica s psihičnim, spolnim, fizičnim, ekonomskim in drugimi oblikami nasilja posega v osebno integriteto žrtve in omejuje njen človeški potencial. Nasilje je zloraba moči, ki jo oseba z več moči povzroča nad osebo z manj moči. Nasilje je namerno, nadzorovano, razumno ter premišljeno dejanje, ki se navadno ponavlja. Vsaka zloraba moči je nasilje, pri čemer tega ne smemo enačiti z uporabo moči«. V osnovi

poznamo psihično, fizično, ekonomsko in spolno obliko nasilja (Ženska svetovalnica, 2012). V različnih strokovnih prispevkih se pojavljajo tudi oblike nasilja, kjer gre večinoma za preplet osnovnih oblik nasilja, vendar so zaradi posamezne lastnosti te oblike tako specifične, da so dobile svoje poimenovanje. Literatura navaja nasilje na delovnem mestu, spletno obliko nasilja in vrstniško¹ obliko nasilja.

O vrstniškem nasilju govorimo takrat, kadar sta tako povzročitelj kot žrtev vrstnika ali vrstnici (Društvo za nenasilno komunikacijo, 2010a). Nasilje nad vrstniki se zgodi, ko nekdo ravna kot, da je močnejši, odvzame pravice vrstniku s tem, da ga prizadane, prestraši, ga žali, poškoduje ali povzroči, da se počuti šibko in nemočno« (Mednarodni center za preprečevanje nasilja nad vrstniki, 2012). V večini primerov gre za razne oblike fizičnega nasilja (odrivanje, omejevanje gibanja, pljuvanje, pretepanje), psihičnega nasilja (zmerjanje, žaljenje, osamitev, grožnje, žaljivi napisi in podobno) ali ekonomskega nasilja (izsiljevanje za denar ali druge materialne dobrine). Nasilje se običajno ne zgodi samo enkrat, lahko se stopnjuje in postane vedno hujše (Mednarodni center za preprečevanje nasilja nad vrstniki, 2012). Študije kažejo, da je v Sloveniji vsak 4. učenec žrtev nasilja in da vsak 5. učenec izvaja nasilje nad drugimi (Za-nenasilje, 2012).

Z razvojem tehnologije in interneta se je ustvaril prostor, kamor se selijo vsakdanje interakcije. Svoje mesto v virtualnem okolju je tako našlo tudi vrstniško nasilje.

2 Vrstniško nasilje na spletu

Ob pregledu literature smo opazili, da se za to obliko nasilja pojavlja več imen, kot na primer virtualno nasilje, spletno nasilje, kibernetško nasilje. Pri tem moramo biti še posebej pozorni na dve obliki spletnega vrstniškega nasilja. Na spletno nadlegovanje in spletno ustrahovanje. V nadaljevanju bomo predstavili več definicij spletnega nadlegovanja in ustrahovanja. Različni strokovnjaki so o tej temi podali različne definicije.

Shariff (2008) označuje virtualno nasilje kot žaljiv govor in pomeni ustrahovanje, nadlegovanje, diskriminacijo, posredovanje osebnih podatkov ali žaljive vsebine, vulgarne in poniževalne pripombe.

Spletno nadlegovanje Informacijski pooblaščenec (2009a) označuje, kot nadlegovanje preko interneta, mobilnih telefonov in drugih komunikacijskih naprav, kjer otrok (ali skupina) nadleguje drugega otroka tako, da mu pošilja grozilna sporočila in ga ponižuje ali drugače sramoti. Center za varnejši internet definira spletno nadlegovanje kot pošiljanje žaljivih sporočil, komentarjev ali SMS sporočil, obrekovanje na forumu ali blogu, objava ali obdelava tvojih slik na žaljiv način, kraja gesla in identitete, nadlegovanje preko spletne kamere in izsiljevanje. Spletno nadlegovanje je lahko snemanje nasilnih ali drugače neprimernih videoposnetkov (šolski pretep) in razpošiljanje ter objavljanje tega na spletu (Center za varnejši internet SAFE-SI, 2012). Društvo za nenasilno komunikacijo (2010b) spletno nadlegovanje opredeljuje v tistem trenutku, kadar povzročitelj neki osebni grozi, jo nadleguje, spravlja v zadrego, ponižuje, se iz nje norčuje ali je ta tarča druge osebe ali skupine preko interneta, mobilnega telefona.

Ustrahovanje je oblika zlorabe, ki se izvaja s ponavljajočimi ter namernimi dejanji v določenem časovnem obdobju. Glavni cilj ustrahovanja je ustvariti in vsiliti moč ene osebe ali skupine nad drugo osebo ali skupino, da nastane razlika v moči. Spletno ustrahovanje namensko škoduje posamezniku z uporabo elektronskih sredstev (Bertok in Meško, 2012). Shariff (2008) meni, da ustrahovanje preko spleta vključuje uporabo informacijski in komunikacijskih tehnologij, kot so elektronska pošta, mobilni telefoni, pošiljanje sporočil poznanim, obrekljive spletne strani, ki namerno podpirajo ponavljajoče in sovražno vedenje posameznika ali skupine v škodo drugim.

¹ V literaturi je precej uveljavljen tudi pojem medvrstniško nasilje. Ker se nasilje vedno dogaja nad posameznikom, smo se odločili, da bomo v nadaljevanju prispevka uporabljali nam bližji termin vrstniško nasilje.

Spletno nadlegovanje med otroki in mladostniki je prisotno že od samega začetka razvoja sodobnih tehnologij. Nadlegovanje na šolah, igrišč in drugih javnih prostorih se je preselilo tudi na svetovni splet in druga komunikacijska sredstva. Spletno nadlegovanje se razlikuje od nadlegovanja »na šolskem igrišču« in sicer po tem, da se lahko dogaja 24 ur na dan in 7 dni v tedni ter 365 dni v letu. Predvsem v prostorih v katere klasični nadlegovalci prej niso imeli vstopa. V današnjem času, ko imamo vsi mobilne naprave in prenosne računalnike, imajo spletni nadlegovalci možnost, da vrstnika zasledujejo doma, kjer bi moral biti varovan. Lahko mu pošiljajo grozljiva sporočila, med tem ko je na družinskem kosilu. Drugi pomemben dejavnik je razlika nadlegovanja po obsegu udeležencev. Množica ljudi v spletnem okolju je lahko velika in lahko se še poveča v zelo kratkem času. Elektronsko sporočilo s fotografijo žrtve nadlegovanja se lahko razširi z neverjetno hitrostjo. Še bolj kot to bode v oči, da lahko spletni nadlegovalci brez problema ostanejo anonimni. Nadlegovanje v spletnem okolju ni več podobno klasičnemu nadlegovanju, kjer je fizično močnejši posameznik nadlegoval šibkejšega. Vloge v spletnem okolju se lahko zelo hitro menjajo, dosedanji nadlegovalec lahko hitro postane žrtev spletnega nadlegovanja. Do spletnega nadlegovanja pride v večini primerov zaradi jeze, potrebe po maščevanju, zaradi zavisti, želje po moči in oblasti (Informacijski pooblaščenec, 2009a).

Nadlegovanje poteka v obliki neposrednih in posrednih napadov. Za neposredni napad gre kadar napadalci sporočila pošiljajo neposredno otroku oziroma žrtvi. Posredni napadi potekajo preko drugih oseb in se svoje vloge posrednika sploh ne zavedajo.

Neposredni napadi so (Informacijski pooblaščenec, 2008a):

- »nadlegovanje prek takojšnjega sporočanja s pomočjo SMS sporočil (pošiljalo se lahko grozilna sporočila, neprimerne fotografije in drug material za takojšnje sporočanje, lahko si ustvarijo lažen profil na socialnem omrežju, ki omogoča takojšnje sporočanje in širjenje neresničnih informacij, lahko se z zlorabo identitet pretvarjajo, da so nekdo drug. In v imenu drugega nadlegujejo druge)«,
- »krajca gesel (otrok lahko zlorabi geslo drugega in se pretvarja, da je otrok in pod pretvezo komunicira z drugimi, njegovimi prijatelji in jih žali ter jezi. Ti sploh ne vedo, da ne komunicirajo s pravo osebo, ampak z nekom tretjim. Pogosto z ukradenim geslom preprečijo uporabniku dostop do njegovega lastnega računa na socialne omrežju ali elektronski pošti. Lahko pošiljalo neprimerne fotografije s prepovedano vsebino)«,
- »blogi (Otroci lahko ustvarijo blog ali spletno stran z namenom nadlegovanja drugega. Namreč blogi so spletni dnevnik in otroci jih uporabljajo, da na njih delijo svoje zgodbe, si pošiljajo sporočila in objavljajo fotografije. Lahko tudi obrekujejo druge otroke in objavljajo stvari iz njihovega zasebnega življenja)«,
- »spletne strani (otroci ustvarjajo spletne strani na katerih ponižujejo druge otroke, jih zasmehujejo in drugače nadlegujejo. Objavljajo lahko zasebne podatke otrok, slike in druge podrobnosti)«,
- »pošiljanje fotografij preko elektronske pošte in mobilnih telefonov (elektronska pošta zelo hitro zaokroži med velikanskim številom najstnikov in jo je nemogoče kontrolirati. Že vsak mobilni telefon omogoča dostop do spleta in fotografiranje, kar olajša pošiljanje fotografij, predvsem pa omogoča skrivno slikanje drugih v popolnoma zasebnih in kočljivih situacijah, kot v kopalnicah ali slačilnicah. Škoda, ki jo s tem najstnik ali otrok utrpí je nepopravljiva)«,
- »ankete na spletu (pojavi se taka ali drugačna vprašanja o tem kdo je kul in kdo ni kul. Vprašanja so lahko žaljive vsebine in nadlegujejo druge otroke na spletu).«,
- »interaktivne igre (mladostniki in otroci igrajo igre preko spleta, kjer je možnost komuniciranja med seboj. V tekmovanju pride hitro do verbalnih napadov na druge tekmovalce)«,
- »pošiljanje zlobnih kod in virusov (žrtvam otroci lahko pošiljajo viruse in druge zlobne programe, z namenom, da poškodujejo žrtvin računalnik ali pa, da za njo s pomočjo virusov vohunijo)«,

- »pošiljanje neprimernih vsebin (pornografija) in spama (nadlegovalci lahko žrtvin elektronski naslov zlorabijo, da ga vpišejo na listo prejemnikov novic z določene strani, ki vsebuje neprimerno vsebino. Žrtev bo tako prejela ogromno število elektronskih sporočil, poslanih s te strani in rešitev je običajno lahko le sprememba elektronskega naslova)«,
- »zloraba identitete (veliko škode lahko žrtvi povzročijo nadlegovalci, ki se pretvarjajo, da so ona. V imeni žrtve objavljajo komentarje na spletnih forumih in omrežjih, žalijo druge in tako povzročajo, da se lahko cela skupina mladih obrne proti žrtvi, čeprav ni ničesar kriva)«. O posrednem nadlegovanju govorimo takrat, ko namesto nadlegovalca umazano delo opravi nekdo drug. Velikokrat ta oseba niti ne ve, da sodeluje v nadlegovanju in svoje delo opravi popolnoma nevedna. Nevedna oseba tako postane žrtev, ki pa ni ničesar kriva in je kaznovana po navadi s strani odraslih. Pogosto so v tej vlogi odrasli, ki kaznujejo žrtev, ne vedo pa, da ni ničesar kriva (Informacijski pooblaščenec, 2008a).

2.1 Primer spletnega nadlegovanja v Avstraliji

Spletno nasilje je odlično prikazano v mladinski pripovedi »Uničimo jo!« (Kate Mccaffery, 2007). Knjiga je prejela številna priznanja med drugim priznanje Notable Book pri Children's Book Council of Australia in nagrado za najboljšo knjigo Zahodne Avstralije. Mccaffery opisuje resnično pripoved o tem, kako se je avstralska najstnica Avalon z družino preselila s podeželja v mesto. Na prejšnji šoli je bila ena najbolj priljubljenih deklet, kapetanka športne ekipe in odlična učenka. V mestu se je njeno življenje spremenilo v katastrofo. Postala je žrtev spletnega nadlegovanja s strani svojih vrstnikov. Nadlegovanje in ustrahovanje se je stopnjevalo. Poleg Avalon je bil spletnega nasilja deležen tudi njen prijatelj Marshall, ki je posledično storil samomor. Odgovorne učene za nasilje preko spleta je avstralska policija sicer ob prijavi nasilja hitro identificirala, toda posledice tega dejanja so ostale (McCarffrey, 2006).

Nadlegovanje najstnice Avalon se je začelo s prejemom anonimnega elektronskega sporočila, ki je vsebovalo povezavo do spletnega bloga² na katerem so njeni vrstniki o njej pisali spletne dnevnike. Spletna stran je gostila stotine spletnih dnevnikov, ki so bile razdeljene v različne skupine. Vsakdo je lahko brezplačno ustvaril spletni dnevnik in vsi so lahko videli kaj je napisano. Ena iz med teh skupnosti je bila tudi šola na katero je hodila Avalon (McCaffrey, 2006).

Zapisi o najstnici Avalon na »šolskem« blogu (McCaffrey, 2006):

- *»Spoznajte Avalon: Ona je pametna, totalno zaljubljena vase. Je navadna cipa.«* Objavila Zmajevka/Komentiraj (torek, 3. februar, 15.31)
- *»Avalon v senu – iz zanesljivih virov vem, da je na deželi pustila fanta z velikim, saj veste čim...(več).«* Objavil Angel Baby/ Komentiraj (torek, 3. februar, 15.49)
- *»Zaklenite svoje fante. Vlačuga je na lovu za vsemi fanti na šoli, pozorno jo opazujte ali pa vam bos speljala fanta.«* Objavil All Out of Love/Komentiraj (torek, 3. februar, 16.17)
- *»Avalon je umazana cipa. Sem slišala, da se je vlačila s celo hokejsko ekipo«* (več)«. Objavila Zmajevka/Komentiraj (Torek, 3. februar, 16.19)
- *»Avalon in hipiji, ima otroka. Govorila sem z nekom iz vasi, ki mi je povedal, da je cipa imela lansko leto otroka in ga je pustila pri hipijih. Zato so se preselili v mesto... (več)«.* Objavil Angel Baby/Komentiraj (sreda, 4. februar, 15.52)
- *»To še ni vse, zanesljiv vir mi je povedal, da je kuzla imela dva splava, preden je rodila otroka, (več)«.* Objavil Vera, upanje&ljubezen/Komentiraj (sreda, 4. Februar, 16.03). Nadlegovanje se je nadaljevalo s sporočili z uporabo elektronske pošte. V nadaljevanju bomo predstavili tri takšne primere.

² Blog je spletni dnevnik oziroma spletna stran, ki jo vzpostavi posameznik zato, da na njej objavlja besedila (svoje misli, novice in zgodbe), fotografije, zvočne ali video posnetke (Informacijski pooblaščenec, 2009a).

Sporočilo po e- pošti (McCaffrey, 2006):

Od: Metallica guy Poslano: Sobota, 7. februar, 12.43

Za: Avalon@hotmail.com

Zadeva: Spletna kamera

»Draga, Avalon si res zainteresirana za živo akcijo? Prijateljica mi je povedala, da imaš spletno kamero in da se rada slačiš. Si za? To bi lahko počela skupaj... Se veselim/Vroč in trd/«. Metallica Guy.

Od: Zmajevka Poslano: Sobota, 7. februar, 12.45

Za: avalon@hotmail.com

Zadeva: Javne informacije

»Draga Avalon, kmalu se ti bodo oglasili nekateri potrebni fantje. Tvoj sloves se je razširil in prav tako tvoj email. Objavljen je bil na več najstniških forumih in nato poslan v vednost nekaterim fantom. Res bi te radi pofukali. Upam, da boš dobila dovolj, da pustiš naše fante pri miru. Prasica umazana«. Zmajevka.

Od: Zmajevka Poslano: torek, 7. marec, 15.56

Za: avalon@hotmail.com

Zadeva: Tvoji prijatelji

»Draga Avalon, verjetno misliš, da te ne opazujemo več, ampak vsak dan moramo gledati tebe in tvoje iztirjenje frende. Homiča, lezbačo, anoreksičarko, vlačugo in cipo. Ne misli, da smo pozabili na tebe. Nismo! Pazi nase! NEKAJ GRDEGA SE VAM BO ZGODILO. Prekleti perverzneži«. Zmajevka.

Sovražna skupina

Vrstniki so ustanovili skupino z naslovom »Kdo sovraži Avalon Maloney?«. Skupina je imela veliko članov iz deklíčine šole. Najbolj pogosti komentarji so bili: »Avalon je cipa«, »Avalon z vsemi flirta kot da je neka huda pička«, »Rada bi, da bi vsi tipi gledali njo«, Večina komentarjev je bilo negativnih nekaj peščica pozitivnih, kot na primer: »Meni je Avalon všeč«, »Ni tk slaba«, »Ful je pametna« (McCaffrey, 2006).

2.2 Primer Bloga Little Gossip

Ena iz med mnogih spletnih strani, ki omogoča pisanje spletnih blogov, kot je bilo v primeru avstralske deklice je spletna stran www.littlegossip.com, ki je bila po poročanju Centra za varnejši internet SAFE-SI odstranjena zaradi pritiska organov pregona in nekaterih šol, ki so se znašle v težavah povezanih z vsebino te strani. Vendar se je spletna stran ponovno pojavila in povzroča zopet podobne težave. Spletna stran ima na seznamu mnoge šole iz Evropske unije, Združenih držav Amerike in Avstralije. Nekatero šole v Veliki Britaniji preučujejo pravne možnosti, da bi odstranili nekatere ustrahovane in žaljive komentarje, vendar dokaj neuspešno. Spletna stran še vedno deluje, kar je mogoče videti po številnih zapisih in komentarjih. Če želimo neko neprimerno vsebino prijaviti in doseči njen umik, moramo najprej napisati eno pozitivno govorico oz. komentar o sebi ali kom drugem. Nato administratorji preverijo, ali je ta govorica napisana smiselno. Če je po mnenju administratorjev sporna, jo odstranijo. Če pa ni, se bo originalna žaljiva vsebina zopet pojavila (Center za varnejši internet SAFE-SI, 2011).

Ko smo brskali po navedeni spletni strani smo opazili, da spletna stran Little Gossip (2012a) zagotavlja 100 % anonimnost svojim uporabnikom oziroma tistim, ki pišejo komentarje o drugih posameznikih. Opazili smo, da lahko vsak posameznik najprej izbere svojo državo in potem še šolo

ali fakulteto katero obiskuje, če je ta seveda na seznamu. Slovenije na razpoložljivem seznamu držav ni. Na drugi strani smo opazili, da je največ šol na seznamu Združenih držav, Velike Britanije in Avstralije. Posameznik lahko redno spremlja najnovejša sporočila in komentarje, ki so zapisani v različnih svetovnih jezikih glede na državo posameznika. V večini primerov naletelimo na angleško govoreče zapise. Za pregled vseh komentarjev in objav posameznik ne potrebuje postati član navedene spletne strani. Objave lahko spremlja vsakdo in vse objave so odprte za javnost. Vsak posameznik v svetovnem spletu lahko prebrane komentarje o določenem posamezniku, seveda v teh primerih o mladostnikih. Ustrahovanje in žaljive komentarje lahko vsakdo tudi oceni ali so resnični ali ne. Ocene se tako seštevajo in poleg žaljivega komentarja je prisotne še seštevek ocen, koliko obiskovalcev strani je ocenilo komentar pozitivno oziroma negativno. V nadaljevanju smo se odločili, da nekaj takšnih objav predstavimo.

Naključno smo izbrali šolo Charterhouse iz Velike Britanije in Yale Univerzo iz Združenih držav Amerike. Izbrali komentarje in objave, ki so bile pozitivne oziroma negativne. Charterhouse United Kingdom:

»Nekdo je širil govornice o Ceciliji; nehigienična, ogabni lasje, je zelo glasna, pa še širi sranje (ang: Someone spread gossip about Cecilia; unhygienic, disgusting hair, has a loud mouth ... it spreads ... bullshit)«. 57 obiskovalcem je bila objava všeč, 25 obiskovalcev se z njo ni strinjalo (Little Gossip, 2012b).

»Nekdo je širil govornice o Ceciliji; Ker Cecilio poznam že dolgo časa, sem razočaran, ko vidim te grozne stvari, ki so napisane o njej. Seveda je naredila nekaj napak, ampak, ali jih ne delamo mi vsi? Ne zasluži si teh zlobnih komentarjev. Če ste pošteni, boste ustavili objavljane takšnih stvari. Pravi ljudje bodo videli njeno pravo stran, ki je prijazna, občutljiva in zabavna. (ang. Someone spread gossip about Cecilia; Having known Cecilia for a long time, I feel upset to see such horrible things being written about her. Sure she has made a few mistakes but haven't we all? She doesn't deserve the mean and horrible comments and if you are decent people you will stop posting such nasty things. Real people will see the true side to her, which is kind, sensitive and fun)«. 11 obiskovalcem je bila objava všeč, 21 obiskovalcev se z objavo ni strinjalo (Little Gossip, 2012c).

Yale University United States of America:

»Nekdo je širil govornice o Amy; Ona mora nazaj v hišo in nato narediti samomor. (ang. Someone spread gossip about Amy; She needs to roll back to her house then commit suicide)«. 3 obiskovalcem je bila objava všeč, 15 obiskovalcev se z objavo ni strinjalo (Little Gossip, 2012d).

2.3 Primeri spletnega vrstniškega nasilja na socialnem omrežju Facebook³

Po podatkih raziskave Mladi na netu (2009), ki je bila izvedena na Fakulteti za družbene vede ima svoj Facebook profil⁴ 89 % mladostnikov in mladostnic starih od 13 do 14 let. Z leti se samo stopnjuje, saj ima že 92 % mladostnikov starih od 15 do 16 let svoj Facebook profil. Ustrahovanih in nadlegovanih naj bi bilo okoli 40 % procentov srednješolcev in 19 % osnovnošolcev.

5.9.2012 smo na statističnem portalu Social Bakers (2012) preverili koliko Slovencev in Slovenk je prijavljenih na socialno omrežje Facebook. Zanimalo nas je predvsem število mladostnikov in mladostnic. Tako je bilo ob pregledu registriranih 698.160 prebivalcev Slovenije. Od tega je bilo 6 %

³ Pri socialnih omrežjih gre za napredne in novodobne spletne strani z naprednimi aplikacijami, ki privabijo ogromno število uporabnikov in jim nudijo celoten spekter različnih (v večini primerov brezplačnih) storitev. Vse do spletnega druženja, izmenjave mnenj, slik, video posnetkov, ustanavljanje različnih interesnih skupin. (Žagar, 2010).

⁴ Facebook profil vsebuje kratek opis o tem kdo si, kje živiš in kaj delaš in več. To lahko vidijo tvoji Facebook prijatelji. Prav tako lahko z prijatelji deliš svoje albume fotografij in jim pokažeš kaj si nazadnje počel/-a. Prijateljem lahko delite svoje izkušnje, kako preživljate čas, vključno z vašimi projekti v službi, predavanjih, ki jih obiskujete in drugimi dejavnostmi v katerih uživate. Lahko celo vključite prijatelje, ki si te izkušnje delijo z vami in odkrivata skupne interese (Facebook, 2012a).

mladostnikov in mladostnici starih od 13 do 15 let in 8 % mladostnikov in mladostnic starih od 16 do 17 let. Socialno omrežje Facebook trenutno uporablja kar 14 %⁵ mladoletnih oseb v Sloveniji.

Javnosti znan primer nadlegovanja in ustrahovanja na Facebooku v Sloveniji se je zgodil devetletni Maji. Skupina otrok iz njene osnovne šole je ustvarila skupino z naslovom »Vsi, ki se strinjate, da je Maja debela in grda«. Otroci so objavili njeno fotografijo in na zid skupine pisali žaljivke. Deklica se je poskušala braniti z dobrimi komentarji o sebi, vendar se je napad le še povečal. Po prijavi nasilja je bila skupina odstranjena (24ur, 2011).

Na socialnem omrežju Facebook smo v zadnjem času zasledili več javno dostopnih Facebook skupin⁶, ki so jih uporabniki ustanovili z namenom, da bi žalili, ustrahovali in nadlegovali osebe iz njihovega okolja. Začetno ime vseh skupin je bilo »Sovražimo« nadaljevalo se je z imenom in priimkom osebe. Sovražne skupine smo prijavili socialnemu omrežju Facebook, ki omogoča možnost prijave tovrstnih sovražnih skupin. O možnostih prijave smo se pozanimali na Facebook spletni strani družinsko varnostno središče, ki je namenjena pomoči članom navedene spletne strani (Facebook, 2012b). Način prijave ni zahteven. Če naletimo na sovražno skupino imamo možnost, da takšno skupino prijavimo z klikom na aplikacijo »prijavi skupino« in že se začne postopek prijave. Naprej izberemo ali je domnevno sovražna skupina usmerjena proti nam ali proti našim prijateljem. V nadaljevanju nam Facebook ponudi različne variante prepovedanih skupin in sami določimo za kakšno skupino gre. Imamo možnost izbrati, da gre za nezaželeno pošto ali prevaro, sovražni govor, nasilje in nevarno obnašanje, ter seksualno vsebino. Če sumimo, da gre v skupini za sovražni govor lahko to možnost izberemo iz spustnega seznama, nato v nadaljevanju lahko izbiramo štirimi dodatnimi možnostmi:

- Tarča je rasa in etična skupnost.
- Tarča je religiozna skupina.
- Tarča je spol oziroma spolna usmerjenost.
- Tarče so ljudje s posebnimi potrebami ali invalidi.

Če izberemo nasilje in nevarno obnašanje nam Facebook ponudi šest možnosti prijave in sicer:

- Grožnja z nasiljem.
- Samo-poškodovanje.
- Samomorilska vsebina.
- Grafično nasilje.
- Vandalizem.
- Nezakonita uporaba drog.

Ob koncu prijavnega postopka prijavo potrdimo in postopek prijave je zaključen (Facebook, 2012c).

Če se Facebook na oddano prijavo ne odzove v oglednem času, se lahko uporabniki obrnejo na Informacijskega pooblaščenca ali na organizacijo Center za varnejši internet (Center za varnejši internet SAFE-SI, 2008).

⁵ Odstotek morda ni pravilen, saj lahko mladi ob registraciji v socialno omrežje Facebook, navedejo kateri kolo letnico rojstva. .

⁶ Facebook skupine se lahko ustanovijo v okviru socialnega omrežja Facebook. Skupine povezujejo ljudi s podobnimi interesi. Facebook skupina tako ustvarja skupnost ljudi in prijateljev, ki jih združujejo isti oziroma podobni interesi (Facebook, 2012). Obstajajo tri različne možnosti članstva za določene skupine, ki jih nastavimo na začetku in sicer: -

- odprta skupina, ki je dosegljiva vsem
- zaprta skupina, dostop je omogočen samo tistim, ki jih je administrator potrdil kot člane
- skrivna skupina, katere članstvo je mogoče samo s povabilom.

Administrator skupine lahko določi še druge administratorje, ki imajo možnost upravljanja s skupino, a nimajo čisto vseh pristojnosti, ki jih ima administrator (Spletnik, 2011).

Dne 30. maja 2012 smo na socialnem omrežju Facebook (2012č) opravili pregled iskanja sovražnih skupin z ključno besedo »sovražimo«. Našli smo štiri skupine, ki so ustrezale našim kriterijem⁷. Naslov vseh skupin se je začel z besedami Sovražimo in nadaljeval z imenom in priimkom mladostnika oziroma mladostnice.⁸ Skupine so imele od pet do dvajset članov in so bile zaprtega tipa, tako da nismo mogli prebrati njihove vsebine. Lahko smo videli imena in priimke, ter profilne slike⁹ mladostnikov, ki so bili člani teh skupin. Po prikazanih profilnih slikah smo opazili, da gre v večini primerov za mladoletne osebe. Naše sklepanje je bilo opravljeno samo iz pregleda dostopnih profilnih slik, vendar do ostalih podatkov, kot na primer letnica rojstva, nismo imeli dostopa. Skupine smo po pregledu prijavili.

31.08.12 smo opravili drugi pregled javno dostopnih skupin z iskalno besedo »Sovražimo« na socialnem omrežju (Facebook, 2012č). Opazili smo, da so bile tri skupine odstranjene, ena pa je ostala. Za slednjo skupino smo podali ponovno prijavo in čakamo na rezultat.

Nadaljevali smo z iskanjem in naključno našli dve skupini, ki sta se prav tako začeli z naslovom »Sovražimo« in nadaljevali z imenom in priimkom. Skupini sta bili zaprtega tipa, tako da nismo mogli videti dejanske vsebine skupine. Prva skupina je bila usmerjena proti fantu in je ob naši prijavi imela dvanajst članov. Sodeč po profilnih slikah skupine smo sklepali, da so skoraj vsi njeni člani mladoletne osebe (Facebook, 2012d). Druga skupina je bila usmerjena proti dekletu in je imela ob trenutku prijave 16 članov. Profilne slike posameznik članov so ponovno pokazale na to, da so bili člani skupine mladoletne osebe (Facebook, 2012e).

3 Zaključek

Ključnega pomena za rešitev težav s spletnim vrstniškim nasiljem je preventivno delo, ki je edino pravo orodje za preprečevanje spletnega vrstniškega nasilja. Bernik (2011) navaja, da »mladoletnik presoje velikokrat še nima, zato so za to odgovorni starši, sorodniki in učitelji. Edini pravi način zmanjševanja tovrstnih dejanj je izobraževanje in osveščanje mladih o internetnem kriminalu. Le tisti, ki imajo vedenje lahko ustrezno ukrepajo«. V zadnjem obdobju v Sloveniji deluje več nevladnih organizacij, ki posvečajo svoje delo prav tej problematiki. Otroci se lahko po pomoč obrnejo Center za varnejši internet SAFE-SI, Spletno oko, TOM telefon, Varni na internetu in SI-CERT. Otroci v stiski se lahko obrnejo še na Policijo in na eno iz med varnih točk Unicefa Slovenije. Nekatere nevladne organizacije izvajajo preventivne dejavnosti o varni rabi interneta po slovenskih šolah. Te organizacije ne izobražujejo le otrok, ampak tudi njihove starše, učitelje in širšo javnost, saj se zavedajo, da je pri preventivnem delu pomemben celostni pristop. Na ta način so storjeni pomembni koraki na poti preprečevanja spletnega vrstniškega nasilja in drugih oblik nasilja v družbi.

4 Literatura

24.ur. (2011). *Nadlegovanje in ustrahovanje na Facebooku tudi v Sloveniji*. Pridobljeno na: http://bibaleze.si/bin/article_print.php?article_id=3592660§ion_id=&site=
Bertok, E. in Meško, G. (2012). Ustrahovanje. *Didakta*, 21, 46-48.

⁷ Naši kriteriji so bili, da ime skupine vsebuje besedo »Sovražimo«

⁸ Člani skupin so večinoma mladoletne osebe in zaradi tega smo se odločili, da njihova imena in priimke v prispevku ne bomo omenjali. Podoben nasvet je bil podan tudi s strani Informacijskega pooblaščenca (Informacijski pooblaščenec, 2009b), ki je izdal dokument Kodeks obnašanja pri zbiranju osebnih podatkov. Določene omejitve smo našli tudi v Zakonu varovanja osebnih podatkov (Zakon o varovanju osebnih podatkov, 2007).

⁹ Profilna slika je tisto, na kar najprej naleti uporabnik socialnih omrežji, ki vas še ne pozna. Pod sliko sta zapisana vaše ime in priimek (Špehar, 2011).

- Center za varnejši internet SAFE-SI. (2012.). *Kaj je spletno nadlegovanje*. Pridobljeno na: <http://www.safe.si/uploadi/editor/1246438071zlozenka%20spletno%20nadlegovanje%20-koncna.pdf>
- Center za varnejši internet SAFE-SI. (2008). *Prijava strani/skupine na Facebooku*. Pridobljeno na: http://www.safe.si/db/39/2535/SAFE-SI%20vodi%C4%8Di/Prijava_strani/skupine_na_Facebooku/
- Center za varnejši internet SAFE-SI. (2011). *Nadlegovanje in ustrahovanje prek Little Gossip*. Pridobljeno na: http://www.safe.si/db/6/2737/Novice/Nadlegovanje_in_ustrahovanje_prek_Little_Gossip/?&p1=670&p2=1204
- Društvo za nenasilno komunikacijo. (2010a). *Kje je nasilje?* Pridobljeno na: <http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju.html#3>
- Društvo za nenasilno komunikacijo. (2010b). *Druge vrste nasilja*. Pridobljeno na: <http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/drugevrstenasilja.html#7>
- Facebook. (2012a). *Profile*. Pridobljeno na: <https://www.facebook.com/about/profile/>
- Facebook. (2012b). *Družinsko varnostno središče*. Pridobljeno na: <http://www.facebook.com/help/safety>
- Facebook. (2012c). *Standardi skupnosti Facebook*. Pridobljeno na: <https://www.facebook.com/communitystandards>
- Facebook. (2012č). *Sovražimo*. Pridobljeno na: https://www.facebook.com/search/results.php?q=sovra%C5%BEimo&init=quick&tas=0.58743836148642&search_first_focus=1346585707670
- Facebook. (2012d). *Vsi, ki sovražimo Blaža Sršeja*. Pridobljeno na: <https://www.facebook.com/groups/203088306388791/?ref=ts>
- Facebook. (2012e). *Vsi, ki sovražimo Mihaelo Habjanić*. Pridobljeno na: <https://www.facebook.com/groups/150337481687094/?ref=ts>
- Facebook. (2012f). *Group*. Pridobljeno na: http://www.webopedia.com/TERM/F/Facebook_Group.html
- Informacijski pooblaščenec. (2009a). *Smernice glede varstva pred spletnim nadlegovanjem*. Pridobljeno na: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice-glede-varstva-pred-spletnim-nadlegovanjem.pdf
- Informacijski pooblaščenec. (2009b). *Kodeks obnašanja pri zbiranju osebnih podatkov*. Pridobljeno na: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice__kodeks_obnasanja_pri_zbiranju_OP-slo.pdf
- Little Gossip. (2012a). *Little Gossip is 100% anonymous!* Pridobljeno na: <http://www.littlegossip.com/>
- Little Gossip. (2012b). *Charterhouse*. Pridobljeno na: <http://www.littlegossip.com/gossip/united-kingdom/charterhouse/sort/hated/page/4>
- Little Gossip. (2012c). *Charterhouse*. Pridobljeno na: <http://www.littlegossip.com/gossip/united-kingdom/charterhouse/sort/hated/page/5>
- Little Gossip. (2012d). *Yale University*. Pridobljeno na: <http://www.littlegossip.com/gossip/united-states/yale-university>
- Mccarffrey, K. (2006). *Uničimo jo!* Avstralija, Frematale Arts Centre Press.
- Mednarodni center za preprečevanje nasilja nad vrstniki. (2012). *ICAP program »Brez nasilja nad vrstniki«*. Pridobljeno na: www.insem.si/insem/images/stories/krepimodruzine/cap_program_brez_nasilja_nad_vrstniki/Delavnica_za_starse.ppt+&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESHpsh8bsv-ZCTR
- Mednarodni center za preprečevanje nasilja nad vrstniki. (2012). *ICAP program »BREZ NASILJA NAD VRSTNIKI«*. Pridobljeno na:

- http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.insem.si%2Finsem%2Fimages%2Fstories%2Fkrepimo-druzine%2Fcap_program_brez_nasilja_nad_vrstniki%2Fdelavnica_za_starse.ppt&ei=r3BIUNS8O8jatAbu3IDIDg&usg=AFQjCNHGIFmRLwTz99rtnS4r8e9v3-u2Og&sig2=SCNQH2FSRwsK2VAEmFsSLg
- Mladi na netu. (2009). *O raziskavi*. Pridobljeno na: http://www.mladinanetu.si/o_raziskavi/
- Shariff, S. (2008). *Cyber.bullying issues and solutions for the school the classroom and teh home*. London, Routledge.
- Spletnik-Izdelava po meri. (2011). *Facebook stran vs. Facebook skupina*. Pridobljeno na: <http://blog.spletnik.si/2011/01/18/facebook-stran-vs-facebook-skupina/>
- Špehar, M. (2011). *Profilna slika je prvi stik z uporabnikom*. Pridobljeno na: <http://www.matejspehar.si/profilna-slika-je-prvi-stik-s-uporabnikom>
- Zakon o varstvu osebnih podatkov. (2007). *Uradni list RS, št. 94/2007..*
- Za-nenasilje. (2012). *Kaj vemo o medvrstniškem nasilju?* Pridobljeno na: <http://www.za-nenasilje.si/GlavniMenu/Zastar%C5%A1e/Vseomedvrstni%C5%A1kemnasilju/Kajvemoomedvrstni%C5%A1kemnasilju.aspx>
- Zurnal24ur. (2011). *Miki Miška je lahko posiljevalec*. Pridobljeno na: <http://www.zurnal24.si/miki-miska-je-lahko-posiljevalec-clanek-119864>
- Žagar. (2010). *Socialna omrežja: Facebook in Twitter*. Pridobljeno na: <http://www.matejzagar.com/2010/01/socialna-omrezja-facebook-twitter/>
- Ženska svetovalnica. (2012). *Kaj je nasilje?* Pridobljeno na: <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/nasilje-nad-zenskami/kaj-je-nasilje>